

Összefoglalás

Kodály koncepciója – a személyiség sokoldalú fejlesztésének lehetősége és jelentősége a zenei nevelés eszközeivel – a mai napig iránymutató a hazai közoktatásban, nemzetközi respektusa pedig vitathatatlan. Örökségnek megőrzése a napjainkra megváltozott, és rohamosan változó környezetünkben mindannyiunk közös felelőssége. Ugyanakkor évtizedek óta tapasztalható, hogy az ének-zene a kevésbé kedvelt tárgyak közé tartozik, presztízsvesztése pedig szinte ellehetetleníti az ének-zenetanárok munkáját.

2016-ban, az MTA Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programjának meghirdetése, valamint az, hogy az ének-zene oktatás módszertani kutatásaihoz két kutatócsoport számára is lehetőséget nyújtott, rendkívüli lehetőséggel és felelősséggel ruházott fel bennünket – talán az utolsó pillanatban. Célunk volt, hogy Kodály koncepcióját szem előtt tartva olyan módszereket és oktatási eszközöket dolgozzunk ki, amelyek felkeltik a 21. századi fiatalok érdeklődését, élvezetesekek a számukra, ugyanakkor hatékonyak is.

Kutatásainkat két témában folytattuk, azonban ezek céljai több területen is összekapcsolódnak. Fontosnak célunk volt a *digitális eszközök* ének-zene órai arányos, a hagyományos énekes-mozgásos tevékenységeket sem mellőző felhasználási lehetőségeinek kidolgozása. Létrehoztuk a *Zenesziget* applikációt és digitális feladatbankkal, tanmenet-ajánlásokkal, valamint módszertani feladatgyűjteménnyel valósítottunk ezt meg. A *Zenesziget* nem csak hazai, de nemzetközi viszonylatban is hiánypótló. Olyan szoftveres környezet, amely a hazai ének-zene oktatás tantervi követelményeit is figyelembe vevő tartalmakkal rendelkezik. Zeneművekkel, hangszerekkel, zenei műfajokkal, kottaolvasással összefüggő ismereteket, és ezekhez kapcsolódó, azonnali értékelést, visszajelzést biztosító gyakorlófeladatokat, zeneszerkesztő lehetőséget, digitális kottatárt és hozzá kapcsolódó hangfelvételeket is tartalmaz. Karaoke funkciója az éneklés élményszerűségét, éneklés- és ritmus gyakorló funkciója pedig az azonnali visszajelzést biztosítja. <https://youtu.be/5LsbzZJg6YE> Angol nyelvű verziójának elkészítését szintén megkezdtük, valamint a gyógypedagógiai zeneoktatás számára kidolgozott, az ULVILLA módszer elsajátítását segítő feladatokkal bővítettük. Mára igen népszerű alkalmazás mind a pedagógusok, mind a diákok körében.

A ritmikai fejlesztés – és az ezzel együtt járó motoros és általános kognitív fejlődés – a zenei képességek és a személyiség fejlesztésének fontos területe. Másrészt – mivel azt tapasztaltuk, hogy az iskolai ének-zene órák, vitatható eredményességgel ugyan, de éneklés központúak – fontosnak tartottuk olyan, a tantervbe könnyen illeszkedő *ritmikai fejlesztőprogram* kidolgozását, amely az alsó tagozaton a leggyakrabban nem zenei szakirányú diplomával rendelkező pedagógusok számára praktikus segítséget nyújt. Mindkét programunk középpontjában a hatékony fejlesztő módszerek és a motiváció támogatása, a zenei tevékenységekben rejlő öröm felfedeztetése, átélése állt.

Mindkét programunk eredményesnek bizonyult, a zenei képességfejlődést, és az ének-zene órák iránti motivációt egyaránt elősegítették. A tanulók bizonyítottan nagyon kedvelték mind a *Zenesziget* órai használatát, mind pedig a ritmusjátékokat.

A két program további közös pontja az *éneklés*. Az éneklés zenei fejlődésben betöltött szerepe igen sokoldalú, mind a zenei megismerés fejlesztése, mind a zenélés öröme szempontjából kiemelten fontos. Ugyan egyik programunk sem irányult a konkrét fejlesztésére,

azonban meggyőződésünk, amelyet hatásvizsgálataink később igazoltak, hogy az éneklés fejlődéséhez szükség van a sok és örömteli gyakorlási lehetőségre. Mindkét programunkat úgy alakítottuk ki, hogy ennek feltételei biztosítva legyenek. Ezen túlmenően az éneklésnek nem csak a fejlődését, hanem fejlettsége én-percepciójának hatásait, a motivációval, a zenei énképpel való kapcsolatát, valamint az ének-zene órák iránti attitűdben játszott szerepét, mindezek mélyebb összefüggéseit is feltártuk. Hetedik osztályosokkal folytatott, a zenei énképre vonatkozó vizsgálatunk az éneklés fejlesztésének jelentőségét igazolta. Fejlettségének, valamint a fejlettségeről kialakult énképnek fontos szerepe van a zenei fejlődésben, a saját zenei fejlődési lehetőségeinkről kialakult meggyőződéseinkben, az általános, tehát az ennél összetettebb zenei énkép formálódásában, mind pedig abban, hogy milyen szívesen vonódunk be a legkülönbözőbb zenei tevékenységekbe. Ugyanakkor 7. osztályban az éneklés alacsony fejlettségét és alacsony én-percepcióját mutattuk ki. Mindkét programunk megerősítette a gyakorlás jelentőségét. Digitális programunkban a karaoke funkcióval folytatott gyakori, jókedvű, és a diákok által nagyon kedvelt éneklés, valamint ritmusprogramunkban az ritmikai feladatokban gyakorta jelen lévő éneklés elősegítette jelentős fejlődését, valamint az éneklés nagyobb kedveltségét is kimutattuk.

Az örömteli zenei tevékenységek fontos mozgatója az elsajátítási motiváció. Működése során, a tanulásban való kitarásban szerepet kapnak az optimális kihívást jelentő feladatok és a tanulást kísérő érzelmi reakciók. Ezért mélyebb tanulmányozása a zenetanulásban kiemelten hasznos lehet. Nemzetközi viszonylatban is hiánypótló mérőeszközt hoztunk létre az iskolai zenetanulási motiváció vizsgálatára. Igazoltuk, hogy a zenei elsajátítási motívumok fontos szerepet töltenek be az ének-zene tanulása iránti beállítódásban. A pozitív zenei énkép alakulásában szintén fontos szerepet játszanak, ugyanakkor mindezek hatással vannak az iskolai ének-zene tanulás iránti attitűd alakulására is.

Több olyan eredményünk született, amelyek a zenetanulás kognitív fejlődésre gyakorolt hatásait igazolják.

Az online tanítás megkezdésekor az Oktatási Hivatal ajánlásai között az ének-zene oktatáshoz kapcsolódó ajánlasként szerepelt a kutatócsoportunk által fejlesztett *Zenesziget*. Az alapfokú művészetoktatásban a zeneművészeti ág számára kiadott ajánlásban pedig az információforrások több, mint fele kutatócsoportunk munkájához kapcsolódott. Ezek a sajnálatos események igazolták, hogy kutatócsoportunk munkája hiánypótló. Ugyanakkor a kényszerű helyzet ismertségét is elősegítette, a *Zeneszigetet* és digitális feladatbankjainkat olyan pedagógusok is használni kezdték, akik másként talán később fordultak volna a digitális eszközök felé.

Jó munkakapcsolatot alakítottunk ki Nigel Marshall-lal, a University of Sussex zenepszichológus professzorával, valamint a Karen Barrett által vezetett, Colorado State University, Emotional Development Laboratory kutatásaiban is részt veszünk. Együttműködéseink a jövőben is folytatódnak majd.

Kutatásaink három doktori értekezés alapját képezik. Hét akkreditált továbbképzés és 12 intézmény digitális mentorálása kapcsolódik munkánkhöz. A tanárképzés módszertani kurzusainak témái közé a digitális eszközök használatának, módszerei munkánkon alapulva három egyetemen is belekerültek. Az ének-zene tantárgyhoz kiadott szakmai ajánlás készítésében szintén részt vettünk.

Úgy gondoljuk, hogy munkánkkal több jövőbeni kutatási irány lehetőségét alapoztuk meg. Ilyen lehet a ritmikai program magasabb évfolyamokra való kifejlesztése, hatásvizsgálata.

Az éneklés iskolai fejlesztési lehetőségeinek feltárása, valamint a zenei énképpel és motivációval való kapcsolatának pontosabb megismerése, illetve mindezek beépítése fejlesztésének folyamatába szintén hasznos kutatási irány lehet. A *Zenesziget* applikáció fejlesztése a gyakorlási lehetőségek bővülésére, a zenetár és a feladatbankok, bővítésére, új feladat- és játéktípusok kidolgozására, illetve a programon belüli felhasználói fiókok létrehozására és személyre szabott visszajelzési rendszer biztosítására irányulhat. Angol nyelvű adaptációjának befejezése további, még szélesebb kutatási lehetőséget jelent. Magasabb évfolyamokon való alkalmazásának hatásvizsgálata pedig olyan információkat nyújthat, amelyek segítségével a *Zenesziget* applikáció a hagyományos oktatási formák mellett az iskolai ének-zene oktatás hatékony, 21. századi eszközévé válhat.